

Κείμενο 1

Συνδυασμός αποσπασμάτων από το βιβλίο του Άγγελου Συρίγου & του Ευάνθη Χατζηβασιλείου, Μικρασιατική Καταστροφή. 50 Ερωτήματα και Απαντήσεις, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2022.

Ο μικρασιατικός ελληνισμός ήταν πάντοτε ένα εκλεκτό κομμάτι του έθνους. Ειδικά κατά το 18^ο και 19^ο αιώνα, σημείωσε τεράστια πρόοδο, οικονομική, εκπαιδευτική και πολιτισμική. [...]

Τίποτε δεν έμεινε ίδιο μετά στην ελληνική πολιτική μετά την Καταστροφή. Η ήττα στη Μικρά Ασία και η εκδίωξη των Ελλήνων από εκεί σηματοδότησε την ολοκλήρωση του πρώτου αιώνα της ελληνικής ανεξαρτησίας κατά τον οποίο βασικός στόχος ήταν η υλοποίηση της Μεγάλης Ιδέας η οποία αναφερόταν πάντοτε σε διεκδίκηση περιοχών που κατοικούσαν από ελληνική πλειοψηφία πληθυσμού. [...]

Το 1922 είναι η μεγαλύτερη καταστροφή που υπέστη ο ελληνισμός στη μακρά του ιστορία. Ορίζει την απώλεια των χαμένων πατρίδων· μετά το 1922 για πρώτη φορά μετά από χιλιάδες χρόνια δεν υπάρχουν πλέον ελληνικές κοινότητες, δεν ομιλείται η ελληνική γλώσσα στην απέναντι ακτή του Αιγαίου, έναν από τους τόπους που δημιούργησαν αυτόν τον πολιτισμό. Το 1922 χάθηκαν πολλοί άνθρωποι μας. Όσοι γλίτωσαν και ήρθαν στο ελεύθερο κράτος αντιμετώπισαν την κοινωνική φρίκη της προσφυγιάς

...

Η Μικρασιατική Καταστροφή έφερε στην Ελλάδα ένα τεράστιο ρεύμα προσφύγων: περίπου ενάμισι εκατομμύριο άνθρωποι σε μια χώρα τεσσάρων εκατομμυρίων, εξαθλιωμένοι, πολλοί από αυτούς πέθαναν από πείνα και αρρώστιες ακόμη και μετά την έλευσή τους στην ελεύθερη πατρίδα. Και όμως, εγκαταστάθηκαν, προόδευσαν και έφεραν και στη χώρα πρόοδο κουβαλώντας μαζί τους ένα πνεύμα διαφορετικό από αυτό των Ελλαδιδιτών. [...]

Στην επιτυχημένη ενσωμάτωση των προσφύγων καταλυτικό ήταν το γεγονός ότι αυτοί οι άνθρωποι ανήκαν στο ίδιο το ελληνικό έθνος: όσο κι εαν υπήρξαν τριβές, δεν ήταν «ξένος» πληθυσμός. Αυτό το γιγάντιο κατόρθωμα, η ενσωμάτωση των προσφύγων, ήταν το μεγαλύτερο επίτευγμα του ελληνικού κράτους στα 200 χρόνια της ζωής του. [...]

Και εμείς οι Ευρωπαίοι Έλληνες του 2022 είμαστε ένα ενιαίο σύνολο. Έχουμε αφήσει πίσω μας τις παλιές αντιπαλοτητες μεταξύ γηγενών και προσφύγων, που αδικήσαν τη γενιά του '22. Είμαστε όλοι απόγονοι της Μικρασιατικής Καταστροφής, απόγονοι πάνω από όλα των ανθρώπων – των παππούδων και των γονιών μας – που είχαν τη δύναμη να την ξεπεράσουν, να αναπτύξουν τη χώρα και να την πάνε μπροστά!

Κείμενο 2

Πρόσφυγες

Γρηγόριος Ξενόπουλος, *Πρόσφυγες*, Αδ. Βλάσση, Αθήνα 1994 (1^η έκδοση 1934). Απόσπασμα από το το πρώτο κεφάλαιο

Μόλις είχε μπει ο Σεπτέμβρης του 1922. Στον Πειραιά έφθαναν ολοένα θύματα της μικρασιατικής καταστροφής. Με βαπόρια, με καράβια, με καΐκια, ακόμα και με βάρκες από τα κοντινά μέρη, όπου είχαν καταφύγει προσωρινά. Κάτω από ένα γελαστό ουρανό, μέσα σε μια κι ήσυχη ατμόσφαιρα, η πονετική θάλασσα έστελνε στη στοργική γη τα οικτρά «απομεινάρια του χαμού»...

Εκείνο το πρωί, ο Μάνος ο Κυριακίδης, ένας νέος ακόμα άνδρας, είχε κατεβεί στον Πειραιά για δουλειές του. Η καταστροφή τον είχε βέβαια συγκινήσει, μα δεν ήταν ούτε κανένας εξημμένος πατριώτης, ούτε κανένας πολιτικολόγος του συμφέροντος. Έκανε μεγάλες εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις, κι αυτές τον ενδιέφεραν περισσότερο από κάθε τι άλλο. Όπως οι άνθρωποι του είδους του, ήταν μάλλον εγωιστής, μάλλον αδιάφορος και αν θέλετε, μάλλον αναισθητός.

Μια στιγμή- είχε τελειώσει και την τελευταία του δουλειά κι ετοιμαζόταν να γυρίσει στην Αθήνα- στάθηκε στην παραλία και κοίταζε την αποβίβαση των προσφύγων. Οίκτος είχε ζωγραφιστεί στο πρόσωπό του, ειλικρινής βέβαια εκείνη την ώρα, μα που σε λίγο θα τον ξεχνούσε. Μαζί αισθανόταν και κάποια περιέργεια, λιγάκι νοσηρή μ' ανθρώπινη κι αυτή δυστυχώς ... Κοίταζε αμίλητος. Όπως συμβαίνει σε τέτοιες περιπτώσεις, άγνωστοί του, που παρακολουθούσαν σαν κι αυτόν το θλιβερό θέαμα, έλεγαν τις σκέψεις τους δυνατά, σαν να ήθελαν να ανοίξουν μαζί του κουβέντα. Τους άκουγε χωρίς να τους βλέπει και κουνούσε το κεφάλι του χωρίς μιλά. [...]

Οι πρόσφυγες τώρα έφευγαν, τους έπαιρναν, τους κουβαλούσαν. Ήταν οικογένειες, συντροφίες, παρέες. Άλλοι είχαν μαζί τους και λίγα πράγματα, άλλοι πήγαιναν με άδεια χέρια. Λίγοι έμπαιναν σ' αμάξια, οι περισσότεροι ξεκινούσαν πεζοί. Και ο τόπος σιγά-σιγά άδειαιζε... [...] Τα ίδια χλομά πρόσωπα, τα ίδια σβησμένα μάτια, τα ίδια ξεθωριασμένα κουρέλια, η ίδια δυστυχία ολοένα, ολοένα... Άξαφνα, το μάτι του πήρε ένα κορίτσι, που καθόταν χάρω στις πλάκες, όπου είχε ρίξει μια μεγάλη, κόκκινη σα ματωμένη μαντίλα. Το κορίτσι αυτό του φάνηκε σαν απομονωμένο, σαν ξεχασμένο, σαν έρημο. [...] Ήταν άσπρη σαν πανί, αδύνατη όσο δε λέγεται, και στο πρόσωπο καθώς και στα χέρια είχε πολλούς μώλωπες, άλλους μελανούς κι άλλους κόκκινους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

Υποερώτημα 1^ο (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να εκθέσεις συνοπτικά τις συνέπειες της Μικρασιατικής καταστροφής, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

Υποερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στην 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 οι συγγραφείς επιστρατεύουν ως τρόπο οργάνωσης την αντίθεση. Να εντοπίσεις τα μέλη της (μονάδες 6) και να αιτιολογήσεις αυτή την επιλογή (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Υποερώτημα 3^ο (μονάδες 15)

α. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 πέντε σχόλια των συγγραφέων : τρία λεκτικά και δύο που στηρίζονται σε σημεία στίξης (μονάδες 10)

β. Να δικαιολογήσεις την επιλογή του πρώτου πληθυντικού ρηματικού προσώπου στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1

(μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 [ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΝΕΓΥΛ Β ΛΥΚΕΙΟΥ ΘΕΜΑ 14996 (με αναδιατύπωση για τις ανάγκες του κριτηρίου)]

Να γράψεις ένα άρθρο (300 περίπου λέξεις) που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική σχολική εφημερίδα στο οποίο θα αναφερθείς στα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ένας νέος άνθρωπος κατά την ένταξή του στη νέα πατρίδα. Ποιους τρόπους προτείνεις για να βελτιωθεί η ζωή του;

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

α. Με ποιους αφηγηματικούς τρόπους και αφηγηματικές τεχνικές επιτυγχάνεται η συγκινησιακή φόρτιση του αναγνώστη;

β. «Τα ίδια χλομά πρόσωπα, τα ίδια σβησμένα μάτια, τα ίδια ξεθωριασμένα κουρέλια, η ίδια δυστυχία ολοένα, ολοένα...»: Στο ανωτέρω χωρίο πως επιτυγχάνεται η συγκινησιακή φόρτιση του αναγνώστη;

γ. Κάτω από ένα γλαστό ουρανό, μέσα σε μια κι ήσυχη ατμόσφαιρα, η πονετική θάλασσα έστελνε στη στοργική γη τα οικτρά «απομεινάρια του χαμού»...: Στο ανωτέρω χωρίο πως επιτυγχάνεται η συγκινησιακή φόρτιση του αναγνώστη;

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι η συναισθηματική αντίδραση του ήρωα στο Κείμενο 3 απέναντι στους πρόσφυγες; Αιτιολόγησε την απάντησή σου χρησιμοποιώντας σχετικές κειμενικές ενδείξεις. Συμμερίζεσαι τη θέση του; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ) Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ (Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη
απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή)

Θέμα 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Οι συνέπειες της Μικρασιατικής καταστροφής σύμφωνα με το Κείμενο 1 αφορούν στο θάνατο χιλιάδων ανθρώπων, στην ολοκληρωτική απώλεια εδαφών, στην εξάλειψη της ελληνικής γλώσσας και του μακραίωνου πολιτισμού καθώς και στη ροή ενός μεγάλου –γεμάτου ασθένειες- προσφυγικού κύματος στην Ελλάδα. Η ένταξη των προσφύγων, παρά τις δυσκολίες της, επιτεύχθηκε χάρη στην εθνική ταυτότητα γηγενών και νεοφερμένων και στην εργατικότητα των δεύτερων.

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η αντίθεση στηρίζεται σε δύο μέλη : από τη μια η εξαθλίωση των προσφύγων και από την άλλη η πρόδοός τους. Οι συγγραφείς επιλέγουν την αντίθεση για να κάνουν αισθητό το διττό ρόλο (αρνητικό και θετικό) που έπαιξαν οι πρόσφυγες κατά την ενσωμάτωσή τους στην Ελλάδα.

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α) Λεκτικά σχόλια με συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας και επιλογή επιθέτων που δηλώνουν υπερβολή : 1η παράγραφος : «εκλεκτό κομμάτι του έθνους», 3η παράγραφος : «κοινωνική φρίκη της προσφυγιάς», 5η παράγραφος : «γιγάντιο κατόρθωμα»
Σημεία στίξης: 5η παράγραφος: εισαγωγικά «ξένο» πληθυσμός, 6η παράγραφος θαυμαστικό (...και να την πάνε μπροστά!)

β) Η επιλογή του άπληθυντικού προσώπου στην τελευταία παράγραφο δηλώνει ένταξη και οικειοποίηση του αποδέκτη στον προβληματισμό των συγγραφέων, ενοποίηση διαφορετικών ανθρώπων και συμμετοχή στον προβληματισμό τους.

Θέμα 2° [ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΝΕΓΥΛ Β ΛΥΚΕΙΟΥ ΘΕΜΑ 14996]

Τίτλος: Προκλήσεις και Λύσεις για την Ένταξη των Νέων Μεταναστών στη Νέα Πατρίδα

Πρόλογος:

Η ένταξη των νέων ανθρώπων που μεταναστεύουν σε μια νέα πατρίδα αποτελεί μια σύνθετη και πολυδιάστατη διαδικασία, γεμάτη προκλήσεις και εμπόδια. Καθώς καλούνται να προσαρμοστούν σε ένα νέο πολιτισμικό, κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα που επηρεάζουν την καθημερινή τους ζωή και την ευημερία τους. Τα προβλήματα αυτά αφορούν κυρίως την απόρριψη, τον ρατσισμό, τον κοινωνικό αποκλεισμό, αλλά και την επαγγελματική εκμετάλλευση, γεγονότα που συχνά τους οδηγούν στο περιθώριο της κοινωνίας. Η κατανόηση αυτών των δυσκολιών είναι απαραίτητη, ώστε να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασής τους και την ομαλή ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο.

Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι άνθρωποι από την ένταξή τους στη νέα πατρίδα:

- βιώνουν την απόρριψη, τον ρατσισμό και τον κοινωνικό αποκλεισμό με αποτέλεσμα την καταπάτηση των δικαιωμάτων τους
- αδυνατούν να προσαρμοστούν καθώς αντιμετωπίζουν δυσκολία στη γλώσσα, στο σχολείο, στην εύρεση εργασίας
- στοχοποιούνται για κάθε παράνομη δραστηριότητα, θεωρούνται υπαίτιοι για κάθε εγκληματική ενέργεια
- γίνονται αντικείμενο εργασιακής εκμετάλλευσης (χαμηλά ημερομίσθια, έλλειψη ασφάλισης κ.ά.)

Τρόποι βελτίωσης της ζωής τους:

- η πολιτεία οφείλει να μεριμνήσει παρέχοντας προγράμματα για την ένταξή τους
- οικονομική στήριξη και ίσες ευκαιρίες από την πολιτεία και άλλους φορείς
- εκπαιδευτικά προγράμματα για την ένταξη μεταναστών και την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

Επίλογος:

Για να μπορέσουν οι νέοι μετανάστες να ενσωματωθούν με επιτυχία στη νέα τους πατρίδα και να ξεπεράσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, απαιτείται η λήψη συγκεκριμένων μέτρων από την πολιτεία και την κοινωνία. Η παροχή εκπαιδευτικών και κοινωνικών προγραμμάτων, η οικονομική στήριξη, αλλά και η καλλιέργεια μιας κουλτούρας αποδοχής και σεβασμού της διαφορετικότητας, είναι ζωτικής σημασίας. Με τη σωστή υποστήριξη, αυτοί οι νέοι μπορούν να συμβάλλουν ουσιαστικά στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας, εμπλουτίζοντας το κοινωνικό σύνολο με τις ικανότητες και τις δεξιότητές τους.

Θέμα 3°

α. Αφηγηματικοί τρόποι:

Περιγραφή: «Τα ίδια χλομά πρόσωπα, τα ίδια σβησμένα μάτια, τα ίδια ξεθωριασμένα κουρέλια...»: Με την περιγραφή δημιουργείται η εξαθλιωμένη εικόνα στο μυαλό του αναγνώστη με αποτέλεσμα να διεγείρονται τα αντίστοιχα συναισθήματα οίκτου και συμπόνοιας.

Αφήγηση: «Οι πρόσφυγες τώρα έφευγαν, τους έπαιρναν, τους κουβαλούσαν.»: Με την αφήγηση ο αναγνώστης πληροφορείται για τις άθλιες συνθήκες που βιώνουν οι πρόσφυγες με αποτέλεσμα να διεγείρονται τα αντίστοιχα συναισθήματα οίκτου και συμπόνοιας.

Αφηγηματικές τεχνικές: Ο εξωδιηγητικός ετεροδιηγητικός και παντογνώστης αφηγητής με εξωτερική οπτική γωνία χωρίς εστίαση που εποπτεύει τα πάντα χωρίς να μετέχει στη δράση κατορθώνει να δώσει την πλήρη εικόνα των γεγονότων, των συναισθημάτων και σκέψεων στον αναγνώστη με αποτέλεσμα να προκαλέσει την αντίστοιχη συναισθηματική φόρτιση.

β. Τα ίδια χλομά πρόσωπα, τα ίδια σβησμένα μάτια, τα ίδια ξεθωριασμένα κουρέλια, η ίδια δυστυχία ολόένα, ολόένα...

- Η μεταφορά «σβησμένα μάτια» αισθητοποιεί την ψυχική και σωματική καταπόνηση των προσφύγων και διεγείρει συναισθήματα οίκτου και συμπόνοιας στους αναγνώστες.
- Το ασύνδετο σχήμα καθιστά το ύφος κοφτό κι εμφατικό κλιμακώνοντας τη συναισθηματική φόρτιση του αναγνώστη.
- Τα αποσιωπητικά δηλώνουν την συναισθηματική φόρτιση του αφηγητή, οποίος προτιμά να μην μιλά άλλο για τη δυσάρεστη αυτή κατάσταση αφήνοντας τα υπόλοιπα στη φαντασία του αναγνώστη

γ. Κάτω από ένα γελαστό ουρανό, μέσα σε μια κι ήσυχη ατμόσφαιρα, η πονετική θάλασσα έστελνε στη στοργική γη τα οικτρά «απομεινάρια του χαμού»...:

Η προσωποποίηση των φυσικών στοιχείων και η απόδοση σε αυτά θετικών και ευχάριστων χαρακτηριστικών έρχεται σε αντίθεση με τον χαρακτηρισμό των προσφύγων με το επίθετο «οικτρά» και την μεταφορά «απομεινάρια του χαμού» που αναδεικνύουν και αισθητοποιούν τη δεινή τους θέση. Τα αποσιωπητικά στο τέλος αναδεικνύουν τη συναισθηματική φόρτιση του αφηγητή, ο οποίος προτιμά να μην συνεχίσει την αφήγηση, αλλά να αφήσει τους ίδιους τους αναγνώστες να δημιουργήσουν την εικόνα των εξαθλιωμένων προσφύγων στο μυαλό τους.

Θέμα 4ο (μονάδες 15)

Ο ήρωας έχει συγκινηθεί με το θέαμα των προσφύγων χωρίς όμως να έχει συντριβεί από αυτό («Η κατάσταση τον είχε συγκινήσει»), («...ήταν μάλλον εγωιστής, αδιάφορος, αναισθητός») γιατί ήταν απορροφημένος με τη δουλειά του («έκανε εμπορικές επιχειρήσεις ..ενδιέφεραν περισσότερο»). Τους περιεργαζόταν ως κάτι περίεργο και ασυνήθιστο για την περιοχή και για τον ίδιο («αισθανόταν κάποια περιέργεια, λιγάκι νοσηρή μ' ανθρώπινη»).

Δεν συμμερίζομαι τη θέση του ήρωα, γιατί μπροστά στον ανθρώπινο πόνο δεν μπορούμε να μένουμε αμέτοχοι. ή Συμμερίζομαι τη θέση του ήρωα, γιατί η συγκέντρωσή του στην εργασία του δεν του επέτρεπε να παρακολουθήσει το δράμα των ανθρώπων.

«Το/τα θέμα/τα προέρχεται και αντλήθηκε/αν από την πλατφόρμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας που αναπτύχθηκε (MIS5070818-Τράπεζα θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Γενικό ΛύκειοΕΠΑΛ) και είναι διαδικτυακά στο δικτυακό τόπο του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) στη διεύθυνση (<http://iep.edu.gr/el/trapeza-thematon-archiki-selida>)».